

IHMEIDEN AIKA

To 23.3.2023 klo 19 Kuopion Musiikkikeskus

Kuopion kaupunginorkesteri

Leo McFall, kapellimestari

Marko Ylönen, sello

György Ligeti (1923–2006): Romanianlainen konsertto (1951)

Robert Schumann (1810–1856): Sellokonsertto a-molli op. 129 (1850)

Nicht zu schnell -

Langsam -

Sehr lebhaft

Väliaika 20 minuuttia

Alissa Firsova (1986–): Stages op. 50 (2022), ekS

Vitoldas Sokolnikas, soolotrumpetti

Joseph Haydn (1732–1809): Sinfonia nro 96 D-duuri "Ihme" (1791)

Allegro

Andante

Minuet - Trio

Finale. Vivace

* * * * *

Unkarilaissyntyinen säveltäjä **György Ligeti** (1923–2006) tunnetaan yhtenä 1900-luvun suurimmista soitinmusiikkisäveltäjistä. Säveltäjä syntyi juutalaisperheeseen. Toinen maailmansota toi mukanaan haasteita Ligetin nuoruusvuosiin ja tulevaan säveltäjän uraan. Sodan jälkeiset vuodet Ligeti vietti opiskellessaan Budapestin musiikkiakatemiassa. Musiikissa säveltäjän tavaramerkiksi muodostui täyskromaattisuus, mutta 50-vuotiaana säveltäjä päätyi uuteen, selkeisiin sointuihin ja korostettuun rytmikkaan perustuvaan sävellystyylisiin.

Ligeti sävelsi teoksen Concert Românesc vuonna 1951, mutta julkaisi sen uuden version vuonna 1996. Teos pohjautuu osittain romanialaiseen kansanmusiikkiin, jota säveltäjä oli opiskellut aiemmin 1940-luvulla. Concert Românesc -teoksen neljä lyhyttä osaa seuraavat toinen toistaan ilman taukoa. Ensimmäinen osa *I. Andantino* on kepeä ja rauhanomainen, toinen osa *II. Allegro vivace* taas vauhdikas ja eloisa. Kolmas osa, *III. Adagio ma non troppo*, on hätäilemätön, ja erikoisuutta luo Ligetin vaskisoittimille antama neuvo käyttää vapaata viritystä. Viimeinen osa, *IV. Molto Vivace*, päättää konserton vilkkaalla nopeudellaan ja leikkisillä rytmeillään.

Saksalainen **Robert Schumann** (1810–1856) on säveltänyt monenlaista musiikkia pianomusiikista orkesterimusiikkiin. Puhdasta romantiikkaa edustavat sävellykset ovat melodisesti taidokkaita ja tunnetuimpia romantiikan ajan teoksia. Mollivoittoisiin romanttisiin sävelmiin Schumann heijasti henkilökohtaisen elämänsä tapahtumia.

Schumannin romantiikkaa huokuva sellokonsertto a-mollissa tuo yhteen orkesterin ja sellon taiturillisessa vuoropuhelussa. Schumann sai 25 minuuttia kestävä teoksen valmiiksi kahdessa viikossa. Teos sisältää Schumannin erityisosaamista, eli kiihkeää romanttista ilmaisua, joka välittyy kuuntelijalle solistin tulkitsemana. Sellokonsertton tauotta soitetussa kolmessa osassa toistuvat teemat luovat runollisia vivahteita erilaisilla intensiteeteillä.

Teoksen ensimmäinen osa alkaa voimakkaalla orkesteriosuudella, joka siirtyy solistin esittelemään vastakkaiseen, kevyempään teemaan. Schumannin runollisuus tulee esiin kevyttä teemaa seuraavassa toisessa osassa, jossa orkesteri ja sello käyvät lyyristä vuoropuhelua. Kolmannessa osassa tapahtuva intensiivinen kehitys päättää sellokonsertton näyttävästi.

Alissa Firsova on venäläis-brittiläinen klassinen säveltäjä, kapellimestari ja pianisti. Hän syntyi Moskovassa vuonna 1986 säveltäjäperheeseen ja muutti Isoon-Britanniaan vuonna 1991. Siellä hän voitti nuorten säveltäjien kilpailun jo viidentoista vuoden ikäisenä pianokappaleellaan Les Pavots. Nuoreen ikäänsä nähden Firsova on ollut varsin tuottoisa säveltäjä ja onkin säveltänyt viisikymmentä teosta monille eri instrumenteille ja kokoonpanoille. Hänen sävellyksistään uusin on tänään esitettävä Stages.

Stages on saanut inspiraationsa Hermann Hessen (1877-1946) samannimisestä runosta, joka kertoo elämän eri tasoista ja luopumisen sekä uusien alkujen kauneudesta. Stages on sävelletty soolotrumpetille ja jousiorkesterille. Tänäpäin Suomen ensiesityksessä olevan teoksen soolotrumpettiosuudet tulkitsee Vitoldas Sokolnikas. Teoksen kesto on noin yhdeksän minuuttia.

Joseph Haydn (1732–1809) oli itävaltalainen säveltäjä. Hän aloitti musiikillisen uransa 8-vuotiaana Wienin St. Stephanin katedraalin kuoropoikana. Samanaikaisesti hän opiskeli muun muassa sävellyksen teoriaa.

Kun Haydn tuli murrosikäiseksi, äänenmurroksen takia häntä ei voitu enää pitää kuorossa. Tämän jälkeen hän elätti itsensä soitonopettajana. Hän myös kierteli kesäisin katuja soittaen omia tuotoksiaan. Vähitellen Haydn alkoi saamaan suosiota muusikkona sekä opettajana, ja pääsi ruhtinas Paul Anton Esterházy:n palvelukseen loppuelämäkseen.

Haydnin teokset olivat aluksi viihteellisiä ja kevyitä. Hän kuitenkin kehitti sävellyksiään, ja oppi yhdistämään teoksiin paljon uutta. Haydnin sävellykset määräytyivät kokonaan ruhtinaan määritysten mukaan, ja hän joutui työskentelemään ankarasti. Tämä kuitenkin antoi hänelle paljon mahdollisuuksia kehittää muun muassa sinfonian ja jousikvartetton sävellysmuotoja.

Haydn tuli yhä kuuluisammaksi Euroopassa, ja alkoi säveltämään sinfonioita muillekin. Näin hän sävelsi Pariisiin sekä Lontoon sinfoniasarjat.

Sinfonia nro 96 on osa sinfoniasarjaa, joka syntyi vuonna 1791, kun Haydn oli matkalla Lontoossa. Vaikka sinfonia nro 96 on neljäs kahdentoista sinfonian sarjasta, Haydn kirjoitti sen ensimmäisenä ja se oli ensimmäinen sinfonia, joka esitettiin yleisölle. Se esitettiin ensimmäisen kerran 11. maaliskuuta 1791 Lontoossa Hanover Square Roomsissa.

Sinfoniolla nro 96 D-duuri on toinen nimi, "Ihme". Sinfonia sai nimensä kantaesityksen lopussa tapahtuneesta tilanteesta, jossa konserttitalin kattokruunu putosi keskelle katsomoa. Kukaan ei kuitenkaan loukkaantunut, koska kaikki olivat kokoontuneet konserttitalin etuosaan taputtamaan ja antamaan suosionosoituksia Joseph Haydnille. Myöhemmin on kuitenkin tutkittu, että onnettomuus tapahtui oikeasti Haydnin sinfonian nro 102 kantaesityksessä vuonna 1795.

Sinfonia on klassismin tyylikaudelta. Klassismi on länsimaisen taidemusiikin tyylikausi, joka sijoittuu noin vuosiin 1750-1820. Klassisen tyylin tunnusmerkkejä ovat muun muassa duuri-molli-tonaliteettisuus, melodian selväpiirteisyys ja laulullisuus, pyrkimys selkeisiin muotorakenteisiin sekä homofoninen kirjoitustapa. Näitä tunnusmerkkejä löytyy paljon myös Haydnin sinfoniasta nro 96 ja muusta tuotannosta.

Kirjoittajat ovat orkesterin kummikoulun, Kuopion taidelukion, musiikkilinjan opiskelijoita, jotka tällä hetkellä opiskelevat länsimaisen taidemusiikin historiaa (Musiikkitieto 3 -kurssi).

Leo McFall, kapellimestari

Britanniassa syntynyt Leo McFall aloitti opintonsa Oxfordin yliopistossa ja tuli sitten Helsinkiin ja jatkoi opintojaan Sibelius-Akatemian kapellimestariluokalla. Hän on opiskellut orkesterinjohtoa myös Zürichin taideyliopistossa. Deutsche Dirigentenpreis 2015 ja Salzburgin musiikkijuhlien Nestlé Young Conductors Award 2014 palkinnot taskussaan hän rakentaa nyt vakuuttavaa kansainvälistä uraa. McFall on Itävallan Bregenzissä toimivan Vorarlbergin sinfoniaorkesterin ylikapellimestari. Useiden kansainvälisesti arvostettujen orkestereiden lisäksi McFall on johtanut oopperaa mm. Glyndebournen festivaalilla, Englannin kansallisoopperassa ja Wienin Volksoperissa. Hänen johtamansa levytys Emilie Meyerin sinfonioista saavutti Opus Klassik 2021 -palkinnon 1900-luvun sinfonisen musiikin parhaasta levytyksestä sekä New York Timesin "Best Classical of 2020" -tunnustuksen.

Marko Ylönen, sello

Sellotaiteilija Marko Ylönen on aktiivinen kamarimuusikko ja kysytty solisti. Kotimaisten orkestereiden lisäksi hänen eurooppalaisia yhteistyökumppaneitaan ovat olleet mm. Camerata Salzburg, English Chamber Orchestra, Hollannin Kamariorkesteri ja Prahan kamariorkesteri. Ylönen ura lähti vauhtiin kilpailumenestyksistä, joista ensimmäinen oli vain 15-vuotiaana saavutettu finaali paikka Turun sellokilpailuissa. Ylönen on toiminut Tapiola Sinfoniettan selloryhmän äänenjohtajana, Radion sinfoniaorkesterin 1. soolosellistinä ja Uusi Helsinki -kvartetin jäsenenä. Nykyisessä tehtävässään Taideyliopiston Sibelius-Akatemian kamarimusiikin professorina hän on toiminut vuodesta 2009 alkaen. Marko Ylönen toimi Korsholman musiikkijuhlien taiteellisena johtajana vuosina 2003, 2008 ja 2010-12, sekä LuostoClassic-tapahtuman taiteellisena johtajana 2014-2017.

© Maisteriviestintää / Minna Lindgren & Hannele Eklund